Bazı mektuplar –tek taraflı yazılmış da olabilir, karşılıklı da olabilir- çok şey öğretir, bazılarından ise bir şey öğrenemezsiniz. Kişi kendisine gelen mektupları saklamıştır ve yazanın ölümünden sonra yayınlamaya karar verir. Mesela yıllarca Münih'te yaşayan ve çalışan yazar Fethi Savaşçı, ölümünden sonra Fahri Erdinç'in mektuplarını yayınlamaya karar vermişti.

Bilmiyor olabilirsiniz; Fahri Erdinç, Sabahattin Ali'nin sınırda öldürülmesinden sonra ülke içinde aynı akıbete uğrayacakları endişesiyle Ziya Yamaç ve Tuğrul Deliorman ile birlikte Bulgaristan'a kaçan yazarlardan birisidir.

Bunların bir bölümünü Yazın dergisinde yayınlamıştık ama mektuplar değerli sayılmazdı. En fazla 1970'li yılların kafa yapısını yansıtıyordu. Mesela Fethi Savaşçı "Almanlar Bizi Sevmedi" başlıklı bir öykü kitabı yazmıştı ve Fahri Erdinç de başlığı beğenmemişti. "Alman burjuvazisi bizi sevmedi" denilmesi gerekirmiş.

O burjuvazi ki Almanya'da İkinci Dünya Savaşı'nda çok erkek öldüğü ve savaştan sonra da işçi sıkıntısı ortaya çıktığı için Yunanistan, İtalya ve Türkiye'den anlaşmalarla işçi getirmişti. Bu rakipleri de Alman işçileri sevmemişti.

"İşçiler kardeştir" ya teoriye göre, Fahri Erdinç de buradan hareket ediyordu.

Yılını tam hatırlamıyorum ama 1970'li yılların başları olmalı, Köln'deki Ford fabrikasında Türk işçilerin önderliğinde grev başlıyor. Gerekçe, izinden yol tıkalı olduğu için birkaç gün geç dönenlerin işten çıkarılmasıdır…

Zamanın yayın organları bu yabancı işçilere veryansın ediyorlar. Grevin önderi ve iyi Almanca konuşan Türk herkesin işbirliğiyle sınır dışı ediliyor. Metal İşçileri Sendikası kılını kıpırdatmıyor.

Bu grev Alman sendikalarında deprem etkisi yaratıyor ve yabancı işçiler işyeri temsilcisi seçilmeye başlıyorlar.

Bir Rus karı kocanın mektuplarını okumuştum.

Adam kimyager ve Stalin döneminde haksız olarak Sibirya'ya sürülüyor. Yaklaşık yirmi yıl orada kalıyor. Eşi ile üniversitede tanışıp evlenmiş. Anti komünist bir yazar, Orlando Figes yaşlı eşinin sakladığı mektupları tasnif ediyor ve seçerek yayınlıyor. İnsanı çarpan mektupların içeriği değil, bunların karşılıklı olarak nasıl gidip geldikleridir. 1930'lu yıllar, mektuplar kaybolup gider ve hele de bunlar bir Sibirya mahkumunun mektupları ise… Eşinin kaldığı yer ile Sibirya'daki hapishane arasında elden ele gidip geliyor mektuplar… İnsanlar adamın haksız yere Sibirya'ya gönderildiğini düşünüyor ve mektupların ulaştırılmasında görev alıyorlar.

"Ruslar aşktan anlar" demekten başka şey söyleyemiyorsunuz.

Mektupların –Almancaya çevrilmişti- bir bölümünü okudum. "Gökyüzüne benim için de bak" gibi sözlerden ilerisi yoktu ve bu normaldi. Çok sayıda elden geçerek yerine ulaşan mektuplarda fazlası da yazılmazdı. Aynı gökyüzüne bakarak birbirlerine selam yolluyorlardı.

Bir hapishaneden diğerine giden kendi mektuplarımı Belma'ya Mektuplar adıyla yayınlamıştım. O pek yatmadı, benden önce tahliye oldu ve beraat etti. Mektupları biriktiriyor, ülke dışına çıkarıyor ve saklıyor. Ardından belki birkaçı duruyordur diye istemiştim, tamamının fotokopisini göndermiş ve yayınlanmasını istemişti.

O'nun bana yazdığı sayıca az olan mektupları imha etmek zorunda kalmıştım çünkü hem sık sık hapishane değiştirmiştim ve hele de kaçtıktan sonra onları yanımda taşıyamazdım. Yaklaşık 600 sayfalık bu kitabı www.enginerkinerkitaplar.blogspot.com da E-Kitap olarak bulabilirsiniz.

İlgisiz kalınan bir kitap olmadı ama ilgi gördüğünü de söyleyemem. Normal, Türkler, hele de devrimciler duygusal konulara yabancıdırlar.

Önemli değil. Her gün yazmayı ve her gün ayrı bir konu anlatmayı bu mektupları yazarak öğrendim diyebilirim.

Almanya'da geçen hafta Ingeborg Bachmann ile Max Fisch'in birbirlerine yazdıkları mektuplar yaklaşık 1000 sayfalık bir kitap olarak yayınlandı. Denildiğine göre Bachmann'ın "faşizm iki insan arasındaki ilişkide başlar" sözünün temeli Frisch ile arasındaki ilişkideymiş. Konum olmadığı için 20. yüzyılda Almancanın bu iki önemli yazarının mektuplarını okumayı düşünmüyorum.

Türkçede de yazarlar arasındaki bazı mektuplaşmalar yayınlandı. Tezer Özlü'den Leyla Erbil'e Mektuplar gibi… Tezer Özlü sevdiğim bir yazardır ama mektupları okuma fırsatım olmadı.

Aslında bazı yazarların hayatlarını okumak istiyorum. Her şeyin kaydını tutan Almanlar kalın kitaplar halinde yayınlamışlar. Mesela Christa Wolf'un hayatı… Bu kadın Anna Seghers ile birlikte Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin tanınmış kadın yazarları arasındadır.

Zaman yok ki… Onları okumak için politika, sosyoloji, felsefe okumayı azaltmak gerek ama yapamadım.

Hapishanede ve kaçtıktan sonra 30'lu yaşlarda iyi bir edebiyat okuruydum.

Lisedeyken de iyi okurdum. İlk seçtiğim meslek yazarlıktı ama burada para yoktu, ben de teknik alanda eğitimi seçmiştim.

Devrimci olduktan sonra yıllarca edebiyatla ilişkim kesildi. 1960'lı yılların sonları, 1970'lerin başları… Bir şey bildiğim yok. Klasikler yeni çevriliyor ve yayınlanıyor, herkes okuyor. Ülkenin nüfusu şimdikinin yarısı kadar ama sol kitaplar için 3000 tiraj normaldi, genellikle birkaç baskı yapıyorlardı.

O yıllarda sadece Sevgi Soysal'ın Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanını okumuştum, o kadar.

Devrimcilerdeki edebiyata olan yabancılığı sürekli hayretle karşılarım. İyi bir edebiyat okuru olamadım ama çok insana göre bayağı iyi okumuşum. Türkçede on roman adı say desen, sayamaz. Türkçenin en iyi romanları sence hangileridir, diye sorsan, cevap veremez.

Bence Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur ve Orhan Pamuk'un Benim Adım Kırmızı romanlarıdır.

Az veya çok ama edebiyatsız olmaz.